

דברי הספד על משה אליעזר גרין, ע"ה

בלב קרוע ומורתח ובדאבון הנפש, וכמי שאבד לו אח יקר, באתי לכאן עם משפחת רעי האהוב, משה אליעזר גרין, ללוותו על נסיעתו האחרונה לארץ החמדה שלו, להיקבר בחלקת השדה אשר קנינו יחד כדי שלא ניפרד לנצח.

הספדתי אותו אתמול, בבית הכנסת בניו יורק בו ישבנו והתפללנו יחד משך יותר מארבעים שנה. ועכשיו בקשה ממני המשפחה המתאבלת להוסיף כמה מלים לכבודו, יקרא דשכבא, כאן, קרוב לירושלים עיה"ק, עיר החמודות שלו עוד מנעוריו. ואם כי ראש-חודש היום, ואין להרבות בקינה ובכי, אבל חכמינו הורו לנו שדברי שבח בנוכחות המת מותרים.

הגמרא במסכת שבת דף פ"ח ע"ב אומרת:

אמר רבי יהושע בן לוי: בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם, מה לילוד אשה בינינו? אמר להן: לקבל תורה בא..... מיד כל אחד ואחד נעשה לו אוהב, ומסר לו דבר... אף מלאך המות מסר לו דבר, שנאמר (במדבר יז) ויתן את הקטרת ויכפר על העם ואומר ויעמד בין המתים ובין החיים וגו', אי לאו דאמר ליה - מי הוה ידע?

גם משה שלנו--לא משה רבנו אלא משה תלמידי, משה רעי, משה שכני, משה שותפי וידיד נפשי--חי שבעים ושתים שנותיו כאילו מלאכי השרת היו אוהביו וידידיו, כאילו גילו לו סודותיהם, רזי עליון.

אמנם, אנשי סודו היו המוני מעלה אלה. אינני בקי בשמות המלאכים, אבל דומני שאפשר להכירם על-ידי תפקידיהם, על-ידי שליחויותיהם. למשל: המלאך הממונה על ארץ ישראל, ארץ אשר הקב"ה דורש אתה תמיד, ואשר עיניו בה מראשית השנה ועד אחרית שנה. מלאך זה כאילו גילה למשה שלנו את סוד חשיבותה וקדושתה, הצית בלבו להט של אהבת ארץ הקודש, וכך נתגלגלו הדברים ומשה יליד ברוקלין ושוכן במנהטן התאהב במדינת ישראל, התמסר לרעיון של הציונות הדתית, והפך להיות ממנהיגי המזרחי בארה"ב. עוד מילדותו שאף להיות "בונה ציון", והשתעשע בחלומו זה עד שהוציאו לפועל כשהקים במרכזה של ירושלים מלון "פלאזה" לשם ולתפארת. בילה כחצי זמנו בארץ, וראה בירושלים מקומו הקבוע (ובניו יורק--כדירתו העראית) כהכנה לעלייתו המלאה--ובעיקר כששניים מארבעה ילדיו עלו והתיישבו בארץ.

ועוד מלאך, אותו מלאך הממונה על גורלה של תורה בתוך צאצאי אלה שעמדו על הר סיני ואמרו "נעשה ונשמע". אותו מלאך לחש באזנו דבר ומשה קיבלו באהבה ובמרץ. והסוד שמסר לו הוא שהתורה היא הנכס היקר של עם ישראל, למעלה מכל ערך אחר, ואשר תפקידו של היהודי הוא ליישם חוקי התורה בתוך החברה עלי אדמות, לא בגיטו ולא בהחבא, רק בגילוי ובפרהסיא, לקדש את החיים התקינים ולהביא ברכה לעולם. כך התמסר משה לרעיון של "תורה ומדע", או בגירסא אחרת, "תורה עם דרך ארץ". משה הוכר כאישיות חשובה ובעלת השפעה ביהדות אמריקה ונבחר לשבת בשער העיר, כחבר בוועד הנאמנים של האוניברסיטה וגם של ישיבת רבנו יצחק אלחנן (שעי"י ישיבה אוניברסיטה), שם שימש בתפקיד יו"ר של ועד הפועל, תמך במפעלי תורה ומדע ובהוצאת ספרים על הנושא, ואיפשר פרסום כתב-עת בשם "תורה ומדע". כזכות תיחשב לי אשר כאות הכרה במעשיו הטובים בשטח זה הכתרתי אותו בתואר כבוד מטעם האוניברסיטה.

ואותו מלאך-אוהב המריץ אותו להרביץ תורה נוסח תורה ומדע גם כאן בארץ זו. ואלה הם רק מקצת מן המקצת של פעולותיו בהחזקת תלמידים ותלמידות, אולפנים ומוסדות, במדינת ישראל: המכון והמדרשה באוניברסיטת בר-אילן, אשר שם שימש כיו"ר ועד הנאמנים; המוסד "נשמת"; הכולל "ארץ חמדה"; הכולל "תורה מציון" על כל כנפיו; בית מורשה; וכן כמה אולפנים ומכללות אחרים, כולם נהנו לא רק מתמיכתו הכספית אלא גם מאדיבותו האישית וגישתו העדינה לכל עניני צדקה.

ועוד מלאך "מסר לו דבר", מהחשובים בפמליא שלמעלה, מלאך אשר שליחותו להגן על חיי המשפחה, לקדם "שלום בית" בישראל. יש אשר אדם המעורב עם הבריות ועוסק בצרכי ציבור שוכח על משפחתו הפרטית, מסיח דעתו מבני ביתו-הוא. משה קיבל ממלאך זה סוד הזהירות

בשלום ביתו, ולא התרשל לא מכבוד אב ואם ולא מכבוד אשתו ולא מגידול בניו ובתו בדרך הישרה. יחסיו לאמו המנוחה היו למעלה מכל בקורת--קיים את המצווה לפניו משורת הדין. היה בעל נאמן ומסור לרעייתו האהובה, שרלוט, שהייתה שותפתו הנאמנה בכל מילי דעלמא ומילי דשמיא. היא היא שעודדה אותו במתנותיו הכבירות לצדקות שונות וליחידים אומללים ונדכאים, בלב שלם וביד פתוחה. משה גרין היה אב שהתגאה בשלושה בניו ובבתו היחידה, בכלותיו ובחתנו, בנכדיו ובנכדותיו. והם החזירו לו שבעה מונים של כבוד ויקר, אהבה וחיבה.

וכפי שהגמרא מסיימת את הסיפור על משה רבנו, אפילו מלאך המות "מסר לו דבר", והדבר שקיבל משה שלנו ממלאך המשחית הוא--שלשת-ארבעת השבועות אשר למרות שהתייסר בייסוריו, לא גווע, תקופה קשה אבל תקופה בה זכה לאהבת אשתו ובניו ובתו, אהבה גלויה ועמוקה, שטיפלו בו ודאגו עליו במידה הראויה להערצה יתירה. "ויעמוד בין המתים ובין החיים" וכל כמה שגופו נחלש, כן גבר עוזו הרוחני והרצון והתשוקה לחיים, והיה נדמה כאילו קטורת של חן מרחף מעל ראשו בבית החולים כשהוא מרותק לערש דווי. לדאבון נפשנו ולמרבה היגון, בסופו של דבר שבק חיים לכל חי.

וכל זה קרה למשה גרין עוד לפני שעלה למרום על מנת להשתקע שם. כזה היה דרכו של האיש משה. ועכשיו, נשמתו בגנזי מרומים, וכדברי הפייטן הספרדי, "סעו המה למנוחות, עזבו אותנו לאנחות".

לך בשלום, משה יקירנו. אתה נפרד ממשפחתך אוהבך ומהמון ידידים מוקירים ומעריצים בעלמא הדין, ואתה עושה את דרכך אל-על, למרום, לחברת מלאכיך-אוהביך. שם יגלו לך עוד סודות נוראים ונפלאים, ושם תהיה מליץ יושר לכולנו שעזבת לאנחות. זכויותיך הרבות יעמדו לשרלוט, לבניך ובתך, לנכדיך ונכדותיך, לאחיך ולאחותך, ולכל אלה שדרשו בטובתך בחיך עלי אדמות. ותהא נשמתך צרורה בצרור החיים.